किंमत: रु. २००/-

"डॉ. गायकवाड यांचा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जीवन व कार्य, आंबेडकरी चळवळ यावर खूप अभ्यास व व्यासंग आहे."

– इ. झेड. खोब्रागडे, भाप्रसे (नि.)

"किती सरकारी अधिकारी डॉ. गायकवाडांसारखे संशोधन करून लिहीतात ते तपासून पहावे लागेल. बहुतेक लोक नोकरी मिळाल्यानंतर सुखवस्तू पद्धतीने आपले आयुष्य सुखोपभोगात व आळसात घालवतात. अशा कर्मचारी-अधिकाऱ्यांसाठी डॉ. गायकवाड आदर्श ठरतील."

– बी. जी. वाघ, भाप्रसे (नि.)

"डॉ. दत्तात्रय गायकवाड यांनी आपल्या जीवनातील अधिक अधिक वेळ वाचन लिखाणामध्ये खर्ची केला आहे. नवनवीन वाचनातून व संशोधनातून डॉ. गायकवाड यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे अनेक नवे पैलू ग्रंथरुपाने समाजासमोर आणले आहेत. प्रतिकूल परिस्थितीत शिक्षण घेऊन मोठ्या हुद्द्यावर जाऊनसुद्धा त्यांनी समाजहीत, धम्मचळवळ आंबेडकरी जाणिवा अधिकाधिक समृद्ध करण्याचा प्रयत्न केला आहे. त्यांचे चळवळीतील योगदान मौलिक आहे. त्यांच्यासारख्या अधिकाऱ्यांची समाजातील इतरांनी प्रेरणा घ्यावी, असे त्यांचे कार्य आहे."

– डॉ. बबन जोगदंड, यशदा, पुणे

"डॉ. गायकवाड यांनी अत्यंत हालआपेष्टा सहन करीत शिक्षण घेतले. ते अभ्यासू वृत्तीचे होते. नोकरी मिळाल्यावर त्यांनी अभ्यास सोडला नाही. डॉ. बाबासाहेबांच्या तत्त्वज्ञानाचा त्यांनी सखोल अभ्यास करून सर्वसामान्य जणांना समजतील अशा सोप्या भाषेत नऊ ग्रंथाचे लेखन केले आहे ही आंबेडकरी चळवळीसाठी मोठी उपलब्धी आहे."

– प्रा. प्रकाश जंजाळ, कारंजा

माझी आई म्हणत असे की, डॉ, दत्तात्रय गायकवाड यांचे सोबत राहात जा. कसं जगायचं हे त्यांच्याकडून शिकून घे. त्यांनी अनुभवलेल्या छोट्या छोट्या प्रसंगातून भरपूर शिकायला मिळाले. एक चांगला मित्र व आंबेडकरी जाणिवा असलेला अधिकारी म्हणून गायकवाड साहेबांची ओळख झाली. ही माझ्यासाठी फार मोठी उपलब्धी आहे.

– अजित कदम

डॉ. दत्तात्रय गायकवाड सेवापूर्ती गौरव सत्कार समिती,
आष्टा कासार, जि. उस्मानाबाद

तिमिरातून तेजाकडे | डॉ. दत्तात्रय गायकवाड गौ।र।व।ग्रं।थ | संपादन : प्रा. गौतम गायकवाड

२१ नोव्हें-2020 2020-२४

Mahavidyalaya ★ Beed, Dist. Beed

तिमिरातून तेजाकडे

डॉ. दत्तात्रय गायकवाड

गौ।र।व।ग्रं।थ

संपादन : प्रा. गौतम गायकवाड

डॉ. दत्तात्रय गायकवाड सेवापूर्ती गौरव सत्कार समिती

- लुंबिनी बुद्धविहार सामाजिक, सांस्कृतिक, व शैक्षणिक केंद्र
- भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वाचनालय, आष्टा कासार, तालुका लोहारा जि. उस्मानाबाद

तिमिरातून तेजाकडे...
डॉ. दत्तात्रय गायकवाड गौरवग्रंथ
संपादक - प्रा. गौतम गायकवाड

TIMIRATUN TEJAKADE...
DR. DATTATRAY GAIKWAD GAURAVGRANTH
EDITOR - PROF. GAUTAM GAIKWAD

© डॉ. दत्तात्रय गायकवाड

ई-६४, स्नेह को-ऑपरेटिव्ह हौसिंग सोसायटी,
म्हाडा कॉम्प्लेक्स, कॉर्पोरेशन बँकेमागे,
कर्वेनगर, पुणे ४११ ०५२
मोबा. ९८६०५९१३०५

प्रकाशक :
डॉ. दत्तात्रय गायकवाड सेवापूर्ती गौरव सत्कार समिती
संपर्क - ९८६०५९१३०५

मांडणी व सजावट:
समीर क्षीरसागर, पुणे

प्रथम आवृत्ती :
२१ नोव्हेंबर २०२०

मुद्रक :
शिवानी प्रिंटर्स, कसबा पेठ, पुणे

मूल्य : २०० रुपये

"या पुस्तकातील व्यक्त केलेली मते स्वत लेखकाची असून या मतांशी संपादक व संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही."

डॉ. दत्तात्रय गायकवाड सेवापूर्ती गौरवग्रंथ समिती

संपादक मंडळ

संपादक

प्रा. गौतम गायकवाड, अंबाजोगाई

सहसंपादक

प्रा. डॉ. म. ना. गायकवाड, नळदुर्ग

संपादक मंडळ

डॉ. बबन जोगदंड
डॉ. किशोर पाटील
डॉ. राजेंद्र चिकटे
मा. विजय पंडित
प्रा. भैरवनाथ कानडे
प्रा. एस.के. गायकवाड
मा. मारुती बनसोडे
कु. समिक्षा गायकवाड
प्रा. सुमंत जानराव

Kholeshwar Mahavidyalaya Ambajogai
Principal
Kholeshwar Mahavidyalaya
Ambajogai, Dist. Beed

आयुष्य त्यांनी पुण्यातच घालविले. सध्या ते डॉ. आंबेडकरांच्या जीवनाच्या विविध पैलुंवर लिखाण करीत आहेत. डॉ. आबंडकरांचे सर्व क्षेत्रातील अतुलनीय काम सर्वसामान्य हिंदू मानसिकतेला अद्याप आकलन झालेले नाही. त्यासाठी डॉ. गायकवाडांनी छोट्या छोट्या पुस्तिकेतून सर्वसामान्यांना समजेल अशा तऱ्हेने भविष्यात लिहीणे आवश्यक आहे. ते काम मोठ्या निष्ठेने व सचोटीने करतील अशी अपेक्षा आहे. स्वत: झळ सोसून ते तरूणांना मार्गदर्शन करीत असतात. लोकसहभागातून त्यांनी गावी बुद्धविहार निर्माण केले आहे. त्यामार्फत ते समाजसेवेचे काम करीत आहेत. त्यांच्या या कार्याला मोठे यश मिळो, संशोधनात्मक लिखाणातले मोठे प्रकल्प उभे राहो. निवृत्तीनंतरच्या आयुष्यात आरोग्य लाभो. ते निरंतर कार्यरत राहतील हीच सदिच्छा. त्यांच्या या गौरवग्रंथाला माझ्या शुभेच्छा.

दि. १२ ऑक्टोबर २०२०

स्थळ : नाशिक

– बी. जी. वाघ, भाप्रसे (नि.)

अनुक्रमणिका

Kholeshwar Mahavidyalaya ★ Ambajogai, Dist. Beed

	शुभेच्छा संदेश – इ. झेड. खोब्रागडे		v
	शुभेच्छा संदेश – बी. जी. वाघ		vii
	संपादकीय	प्रा. गौतम गायकवाड	xi
	डॉ. दत्तात्रय गायकवाड यांची मुलाखत (डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांमुळेच घडू शकलो – डॉ. गायकवाड)		xvii
	माझा प्रवास....	डॉ. दत्तात्रय गायकवाड	xxix
	विभाग -१ : परिचयात्मक लेख		
१.	पिंपळवृक्ष	प्रा. गौतम गायकवाड	३
२.	चालता बोलता ज्ञानकोश	प्रा. राजेंद्र जानराव	९
३.	धुळीतून थेट ध्येयाकडे	प्रा. सुमंत जानराव	१५
४.	अथक संघर्षाच्या वाटेवर...	सौ. नंदा शिंदे-चितारे	२१
५.	डॉ. दत्तात्रय गायकवाड यांचा प्रेरणादायी प्रवास	अविनाश बनसोडे	२७
६.	मातृभूमीची जाण ठेवणारा डोळस धम्मसेवक	प्रा. डॉ. म. ना. गायकवाड	३९
	विभाग -२ : चळवळीविषयक लेख		
७.	डी. टी. एक संशोधक मित्र	डॉ. नवनाथ रासकर	५१
८.	डॉ. दत्तात्रय गायकवाड : एक कल्याणमित्र	डॉ. किशोर पाटील	५७
९.	ज्ञानउपासक डॉ. दत्तात्रय गायकवाड	डॉ. भाऊसाहेब पानगे	६३
१०.	लेखनात गुंतलेला माणूस	डॉ. बबन जोगदंड	६९
११.	वाचन व्यासंगातून घडलेला माणूस	डॉ. राजेंद्र चिकटे	७३
१२.	क्रियाशील व्यक्तिमत्व : डी. टी. गायकवाड	डॉ. राम वाघमारे	७९
१३.	विद्वत्तेचा तुरा, माणुसकीचा झरा : डॉ. दत्तात्रय गायकवाड	प्रा. प्रकाश जंजाळ	८३
१४.	धम्म चळवळीतला एक प्रकाशकिरण	चंद्रकांत शिंदे	८९
१५.	डॉ. डी. टी. गायकवाड : पथदर्शी कार्याचा सुंदर अनुबंध	भैरवनाथ कानडे	९७
१६.	ज्ञानसंस्थाच्या पायातील दगड	प्रा. राहुल गायकवाड	१०१
१७.	डॉ. दत्तात्रय गायकवाड : एक आदर्श व्यक्तिमत्व	दत्तू गडवे	१०९
१८.	ध्येयवेडे धम्माभिलाषी : डॉ. डी. टी. गायकवाड	एस. के. गायकवाड	११३
१९.	समाजाभिमुख व्यक्तिमत्व : डॉ. दत्तात्रय गायकवाड	बाबुराव पाईकराव	[illegible]७
२०.	अष्टपैलू व्यक्तिमत्व : डॉ. दत्तात्रय गायकवाड	प्रा. रा[illegible]	[illegible]

Principal
Kholeshwar Mahavidyalaya
Ambajogai, Dist. Beed

२१. प्रशासकीय सेवा जोपासत आंबेडकरी विचारांचे चिंतन करणारा लेखक : डॉ. गायकवाड — विजयकुमार पंडित — १२७
२२. बहुआयामी व्यक्तिमत्त्व : डॉ. दत्तात्रय गायकवाड — प्रा. संजय साळवे — १३५
२३. स्वयंप्रकाशित व्यक्तिमत्त्व : डॉ. दत्तात्रय गायकवाड — मा. मारुती बनसोडे — १४१
२४. आंबेडकरी विचार लेखणाचा बादशहा : डॉ. दत्तात्रय गायकवाड — प्रा. संजय साळवे — १४५

विभाग-३ : कार्यालयीन सहकारी यांचे लेख

२५. मित्रवर्य डॉ. दत्तात्रय गायकवाड — नितीन अटकेकर — १५३
२६. तिमिराकडून तेजाकडे वाटचाल करणारा माणूस — बाळकृष्ण जोशी — १५७
२७. आंबेडकरी जाणिवा असलेला अधिकारी... — अजीत कदम — १६३
२८. जमिनीवर पाय असलेला माणूस — कवि हर्षानंद सोनवणे — १६९
२९. सामाजिक भान असणारा अधिकारी — कवि हर्षानंद सोनवणे/ स्मृतीशेष महेंद्र गायकवाड — १७५
३०. प्रभावशाली व्यक्तिमत्त्व : डॉ. दत्तात्रय गायकवाड — पुंडलिक भारूळे — १८१
३१. An Exploratory study on Contribution of D.T. Gaikwad — Parvin Kureshi — १८९

विभाग-४ : डॉ. गायकवाड यांच्या ग्रंथसंपदेविषयी लेख

३२. डॉ. दत्तात्रय गायकवाड एक दूरदृष्टीचे लेखक — प्रा. डॉ. राजाभाऊ भैलुमे — १९९
३३. डॉ. दत्तात्रय गायकवाड यांचे आंबेडकरी विचार चिंतन — प्रशांत गावंड, उल्हास पोकळे — २०३
३४. डॉ. आंबेडकरांचे जलनीतीविषयक पैलू मांडणारे डॉ. गायकवाडांचे प्रभावी लेखन — सुरेश साबळे — २०९

विभाग-५ : परिशिष्टे

३५. परिशिष्ट पहिले — डॉ. दत्तात्रय गायकवाड यांच्या साठ वर्षाच्या सार्वजनिक जीवनातील ठळक नोंदी व निरीक्षणे — २१७
३६. परिशिष्ट दुसरे — डॉ. दत्तात्रय गायकवाड यांची प्रकाशित ग्रंथसंपदा — २३५
३७. परिशिष्ट तिसरे — डॉ. गायकवाड यांची प्रकाशित लेखसूची — २३७
३८. परिशिष्ट चौथे (१) — फुले-शाहू-आंबेडकरांचे कृषिविषयक विचार — २४५
३९. परिशिष्ट चौथे (२) — डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची जलनीती — २५५
४०. परिशिष्ट पाचवे — डॉ. दत्तात्रय गायकवाड यांना मिळालेली विविध संस्थांची सन्मानपत्रे — २६३

संपादकीय

प्रा. गौतम गायकवाड
'धम्मसागर' श्रीनगर कॉलनी
पूर्व, मांडवा रोड, अंबाजोगाई, जि.बीड.

माझ्या गावचे माझे मित्र डॉ.दत्तात्रय तुकाराम गायकवाड हे ३० जून २०२० रोजी सेवानिवृत्त झाले. ते केंद्रीय जल आणि विद्युत संशोधन केंद्रात 'ग्रंथालय व माहिती अधिकारी' या पदावर कार्यरत होते. आष्टा कासार, ता.लोहारा, जि.उस्मानाबाद. या गावचे आहेत. पुणे येथे स्थायिक झाले. म्हणजे आष्टा (कासार) जन्मभूमी आणि पुणे कर्मभूमी ठरली आहे. गावच्या व समाजाच्या वतीने त्यांचा गौरव केला पाहिजे. म्हणून लुंबिनी बुद्ध विहार केंद्र आणि भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वाचनालय आष्टा कासार वतीने आणि समाजातील, गावातील काही प्रतिष्ठित माणसं एकत्रित येऊन, विचार विनिमय करून डॉ. दत्तात्रय तुकाराम गायकवाड यांचा गौरव करण्याचे ठरले आणि त्या निमित्ताने 'तिमिरातून तेजाकडे' या नावाचा गौरव अंक काढण्याचे निश्चित झाले. त्यांची सर्वस्व जबाबदारी संपादकीय मंडळ म्हणून माझ्यावर सोपवण्यात आली. मी त्यांच्या निकटवर्तींना, त्यांच्या कार्यालयातील व्यक्तिंना आणि वाङ्मयीन, वैचारिक, चळवळीत कार्यरत असणार्या चाहत्यांना लिहिण्यास विनंती केली. त्यांनाही आनंद झाला. त्यांनी अत्यंत कमी काळात ३५ लेख पाठविले. मी या गौरवग्रंथाचे पाच भागात वर्गीकरण करून अंकाचे काम सुरू केले. हे लेख परिचयात्मक, वैचारिक, कार्यालयीन सहकारी, ग्रंथ विषयक आणि परिशिष्ट्ये असे आहेत. या गौरवग्रंथात लेखकांनी लिहिलेल्या लेखांवर मी भाष्य केले नाही, ते मला उचीत वाटले नाही. वाचकांनी वाचावेत म्हणून मी भाष्य टाळले आहे.

डॉ. दत्तात्रय तुकाराम गायकवाड हे गेल्या २५-३० वर्षांपासून आंबेडकरी चळवळीत, वैचारिक धम्म चळवळीत कार्यरत राहिले आहेत. ते एक फुले-आंबेडकरी विचारांचे लेखन करणारे स्तंभ लेखक म्हणून ओळखले जातात.

Principal
Yogeshwari Mahavidyalaya
Ambajogai, Dist. Beed